

KENNISGIDS

CURRICULAIR LEIDERSCHAP

Onze kennisgids is een van de kennisproducten waarmee we scholen ondersteunen die willen werken met een innovatieve leermiddelenmix. Curriculair leiderschap, curriculumbewustzijn, Formatief handelen, sociaal emotioneel leren en een goed doordacht leermiddelenbeleid zijn daarvoor cruciale randvoorwaarden. Het regie nemen over het eigen onderwijs staat daarin centraal.

MEER KENNISGIDSEN

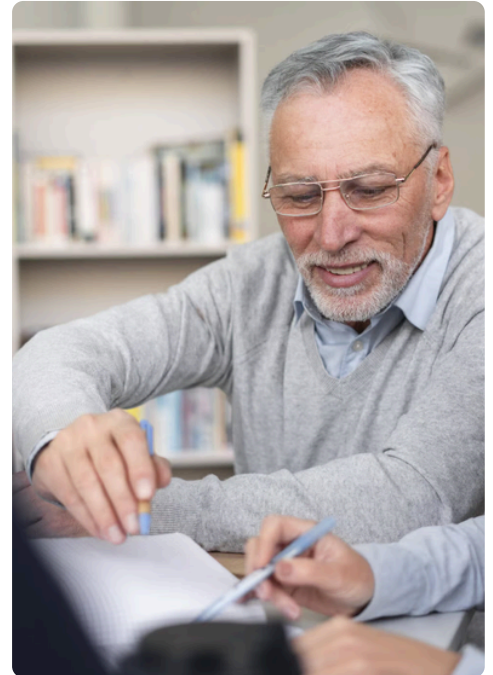
Wij hebben kennisgidsen over Formatief handelen, Werken vanuit leerdoelen, Sociaal emotionele ontwikkeling, curriculum leiderschap en curriculumbewustzijn.

Aan de slag met curriculumontwikkeling

1. Curriculumontwikkeling als strategisch vraagstuk

In een tijd waarin maatschappelijke ontwikkelingen, toetsdruk, digitalisering, artificiële intelligentie en lerarentekorten het onderwijs sterk beïnvloeden, staat één vraag steeds nadrukkelijker centraal: wat willen wij dat leerlingen leren – en waarom? Daarmee komt curriculumontwikkeling in beeld als een strategisch en onderwijskundig kernvraagstuk.

Die urgentie wordt de komende jaren verder vergroot door de vernieuwing van het landelijk curriculum: er zijn nieuwe kerndoelen ontwikkeld voor het primair onderwijs en de onderbouw van het voortgezet onderwijs, die scholen verplicht gaan implementeren. Vanaf **augustus 2026** treden de nieuwe kerndoelen voor **Nederlands en rekenen/wiskunde** officieel in werking en voor de overige leergebieden volgt de beoogde inwerkingtreding een jaar later. Dit betekent dat scholen in PO én VO nu al keuzes moeten maken over herontwerp, samenhang en prioritering: niet alleen om “bij te blijven”, maar om tijdig een doordacht, uitvoerbaar en coherent schoolcurriculum neer te zetten dat aansluit op de nieuwe landelijke kaders en de doorlopende ontwikkeling van leerlingen.

Curriculumontwikkeling is geen technocratische exercitie en geen invuloefening voor planners. Het raakt de kern van onderwijs: doelen, inhoud, didactiek, toetsing en leermiddelen. Het vraagt om bewuste keuzes die voortkomen uit visie en richting.

Tegelijkertijd is er een urgente financiële en maatschappelijke dimensie zichtbaar. Schoolbesturen signaleren stijgende kosten voor werkboeken en digitale licenties, terwijl de opbrengsten niet altijd transparant zijn (AVS, 2025).

Daarnaast blijkt uit recente berichtgeving dat jaarlijks miljoenen schoolboeken ongebruikt worden weggegooid, vaak als gevolg van kleine wijzigingen in methodes die tot nieuwe edities leiden (Moerland & Stikkelorum, 2025). Deze ontwikkeling roept fundamentele vragen op over doelmatigheid, duurzaamheid en de afhankelijkheid van uitgeverijen.

Dit onderstreept een cruciaal principe: **een methode mag nooit het vertrekpunt zijn, maar is een middel dat voortvloeit uit curriculaire keuzes**. Niet het leermiddel bepaalt wat geleerd wordt, maar het curriculum bepaalt welke leermiddelen passend zijn.

Ook de Inspectie van het Onderwijs wijst op het belang van samenhang en visie. In *De Staat van het Onderwijs (2023)* wordt gesignaleerd dat scholen vaak onvoldoende zicht hebben op de samenhang in hun curriculum en dat het eigenaarschap hierover niet altijd expliciet is belegd. De roep om inhoudelijke regie wordt daarmee sterker – zowel intern als extern.

Tegen deze achtergrond krijgt de rol van de schoolleider nieuwe betekenis. Leiderschap in het voortgezet onderwijs omvat meer dan organisatie en bedrijfsvoering. Het vraagt om het scheppen van condities voor inhoudelijke onderwijsontwikkeling. Curriculair leiderschap is daarin geen optie, maar een noodzakelijke component van strategisch en onderwijskundig leiderschap.

2. Wat is het curriculum en waarom verdient het expliciete aandacht?

In de dagelijkse praktijk wordt het curriculum vaak gelijkgesteld aan een methode, jaarplanning of lesschema. Curriculumwetenschappelijk gezien is het begrip echter veel rijker.

Van den Akker (2003) beschrijft het curriculum als de samenhangende set van keuzes rond doelen, inhoud, leeractiviteiten, toetsing, tijd, rol van de docent, groeperingsvormen, leeromgeving en materialen. Deze elementen worden vaak verbeeld in het zogenoemde *curriculaire spinnenweb*, waarin samenhang centraal staat. Wanneer één element verandert, heeft dat consequenties voor de andere onderdelen.

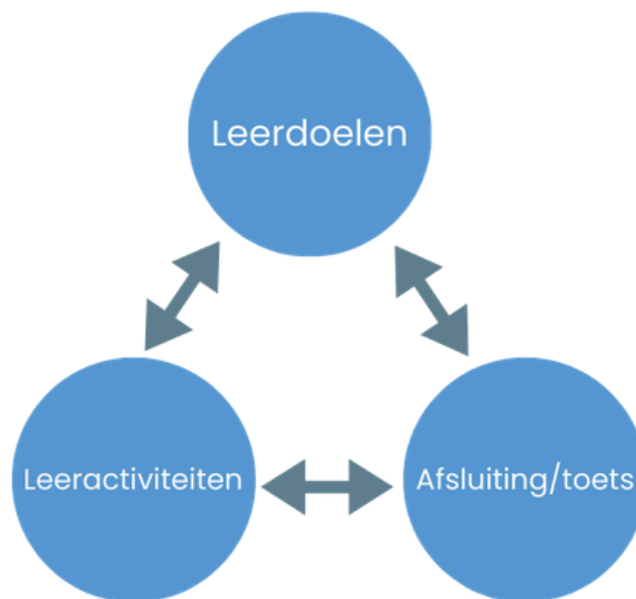

Daarnaast kan onderscheid worden gemaakt tussen verschillende verschijningsvormen van het curriculum:

- Het **beoogde (formeel) curriculum**: de vastgelegde doelen en kaders, zoals kerndoelen en examenprogramma's;
- Het **uitgevoerde curriculum**: wat leraren daadwerkelijk doen in hun lessen;
- Het **beleefde curriculum**: hoe leerlingen het onderwijs ervaren en welke betekenis zij eraan geven.

(SLO, 2026)

Kwalitatief sterk onderwijs vraagt om samenhang tussen deze lagen. Wanneer het formele curriculum ambitieus is, maar in de uitvoering versnipperd raakt, of wanneer leerlingen de samenhang niet ervaren, ontstaat kwaliteitsverlies. Een belangrijk principe hierbij is **constructive alignment**: de afstemming tussen leerdoelen, leeractiviteiten en toetsing. Wanneer deze elementen niet congruent zijn, ontstaat verwarring bij leerlingen en onduidelijkheid in beoordeling.

Een rijk curriculum:

- sluit aan bij de visie van de school;
- houdt rekening met de leerlingpopulatie en de context van de school;
- borgt doorlopende leerlijnen;
- verbindt kennis, vaardigheden en persoonsvorming;
- en wordt cyclisch geëvalueerd en bijgesteld.

Dit vraagt om bewuste sturing. Juist hier ligt een kernopgave voor schoolleiders.

3. Curriculair leiderschap: richting, ruimte en regie

Curriculair leiderschap betekent niet dat de schoolleider het curriculum zelf ontwerpt of inhoudelijk dicteert. Het betekent wél dat de schoolleider verantwoordelijkheid neemt voor richting, samenhang en kwaliteit. Effectief curriculaire leiderschap kent meerdere dimensies:

1. Visiegericht sturen

Curriculumkeuzes worden expliciet verbonden aan de onderwijskundige koers van de school. Waarom kiezen we voor bepaalde accenten? Hoe verhouden kennis, vaardigheden en vorming zich tot elkaar?

2. Professionele dialoog organiseren

Curriculumontwikkeling ontstaat in gesprek. Schoolleiders stimuleren dat teams gezamenlijk reflecteren op leerdoelen, leerlijnen, toetsing en didactiek. Niet incidenteel, maar structureel en doelgericht.

3. Randvoorwaarden creëren

Curriculumontwikkeling vraagt om tijd, structuur en ondersteuning. Denk aan ontwikkeltijd, formats, expertise en begeleiding.

4. Kwaliteitszorg verankeren

Curriculumontwikkeling wordt cyclisch benaderd, bijvoorbeeld via PDCA-principes. Evaluatie richt zich niet alleen op resultaten, maar ook op samenhang en consistentie.

Deze vorm van leiderschap vraagt om balans. Te veel autonomie kan leiden tot versnippering; te veel sturing kan professionele ruimte ondermijnen. Effectieve leiders bewegen situationeel tussen richting geven en ruimte bieden, afhankelijk van de ontwikkelfase van het team.

4. Curriculumwerk als collectief leerproces

Curriculumontwikkeling is geen individuele activiteit, maar een collectieve leeropgave. In veel scholen is het curriculum historisch gegroeid als optelsom van vaktradities en methodes. Bewuste herijking vraagt om gezamenlijke reflectie. Onderzoek naar professionele leergemeenschappen (PLG's) laat zien dat duurzame onderwijsverbetering ontstaat wanneer leraren gezamenlijk onderzoeken:

- wat leerlingen moeten leren,
- hoe zij dat effectief kunnen onderwijzen,
- en hoe zij zicht krijgen op leerresultaten
- (Stoll et al., 2006; Timperley, 2011).

De schoolleider heeft hierin een cruciale rol als facilitator en inhoudelijk gesprekspartner. Dit betekent onder meer:

- het stellen van verdiepende vragen;
- het stimuleren van onderlinge feedback;
- het verbinden van curriculumontwikkeling aan bredere schooldoelen;
- en het bewaken van samenhang over vak- en leerjaargrenzen heen.

Gedeeld eigenaarschap ontstaat niet vanzelf. Het vraagt om een cultuur waarin professionele dialoog normaal is en waarin curriculum geen "vaststaand gegeven" is, maar een dynamisch ontwerp.

5. Structuur, alignment en borging

Visie en samenwerking zijn noodzakelijk, maar onvoldoende zonder structuur. Curriculumontwikkeling vraagt om expliciete werkprocessen en gemeenschappelijke taal.

Concreet betekent dit onder andere:

- Geplande ontwikkeltijd voor secties en teams;
- Werken met leerplankarten of leerlijnschema's;
- Expliciete formulering van leerdoelen;
- Heldere afspraken over toetsing en normering;
- Verbinding met kwaliteitszorginstrumenten;
- Gerichte professionalisering op het gebied van curriculumontwerp en leerdoeldenken;
- Gebruikmaken van externe expertise (bijv. SLO, VO-content, vakverenigingen, inspectiehandreikingen).

De Inspectie van het Onderwijs (2023) benadrukt dat scholen vaak nog onvoldoende zicht hebben op de samenhang en doelgerichtheid van hun curriculum. Zonder expliciete regie blijft het moeilijk vast te stellen of leerlingen daadwerkelijk worden voorbereid op vervolgonderwijs, beroep en samenleving. Curriculumbewustzijn is daarmee niet alleen een didactische opgave, maar ook een bestuurlijke verantwoordelijkheid.

6. Wat vraagt dit concreet van schoolleiders?

Sterk curriculair leiderschap vraagt om een combinatie van:

- inhoudelijke kennis van curriculumtheorie en -ontwerp;
- veranderkundig inzicht;
- vermogen tot professionele gespreksvoering;
- en vertrouwen in de expertise van het team.

Concreet betekent dit dat schoolleiders:

- inzicht hebben in de verschillende lagen van het curriculum;
- gesprekspartner zijn over leerlijnen, toetsing en leerdoelen;
- bewuste keuzes maken in de mate van sturing;
- curriculumontwikkeling verbinden aan schoolplan en gesprekscyclus;
- en een cultuur bevorderen waarin gezamenlijke reflectie vanzelfsprekend is.

Curriculair leiderschap is geen afzonderlijk project of tijdelijke prioriteit. Het is een integraal onderdeel van strategisch en onderwijskundig leiderschap.

Bronnen

- Academie Vakvereniging Schoolleiders (2025). Leermiddelen: het móét goed en voordelig.
- Inspectie van het Onderwijs (2023). De Staat van het Onderwijs.
- Moerland, S. & Stikkelorum, M. (2025). Miljoenen schoolboeken jaarlijks in de klinko. NOS.
- Stoll, L. et al. (2006). Professional Learning Communities: A review of the literature. *Journal of Educational Change*.
- Timperley, H. (2011). *Realizing the Power of Professional Learning*.
- Van den Akker, J. (2003). *Curriculum Perspectives: An Introduction*.

Hoe kan VO-content hierbij ondersteunen?

•Online kennissessie curriculair leiderschap

Curriculumvernieuwing, basisvaardigheden, AI en de rol van leermiddelen: er komt veel op schoolleiders af. Wat vraagt dit van curriculair leiderschap in je school? In deze online kennissessie verkennen we wat er landelijk speelt, wat dit concreet betekent voor jouw school en welke keuzes je als schoolleider kunt maken. Laat je inspireren door inzichten, voorbeelden en praktische handvatten om richting te geven aan het curriculum van morgen. Praat mee, stel vragen en ontdek wat jij vandaag al kunt doen.

VO-content biedt ook voordocenten die aan de slag willen met curriculumontwikkeling een divers aanbod aan ondersteuningsmogelijkheden:

Online Kennissessie: Grip op Curriculumontwikkeling

Wil je meer regie over wat en hoe jouw leerlingen leren, maar weet je niet waar te beginnen? In deze online kennissessie krijg je in 45 minuten een krachtige introductie in curriculumontwikkeling met direct toepasbare tips en formats. Ook is er de mogelijkheid tot het stellen vragen. Je weet na afloop hoe je eenvoudig en verantwoord een begin kunt maken met het (her)ontwerpen van jouw curriculum. Je ontvangt achteraf materiaal om alles rustig terug te lezen en direct toe te passen in je eigen onderwijspraktijk.

Masterklas Curriculumontwikkeling – Maak je onderwijs rijker en uitdagender

Wil je meer invloed op wat en hoe jouw leerlingen leren? In deze masterklas leer je in een workshop van een halve dag hoe je eenvoudig én verantwoord (een deel van) het curriculum voor jouw vak kunt ontwikkelen of verrijken. Of je nu meer samenhang zoekt, actuele thema's wilt integreren of wilt inspelen op specifieke behoeften van jouw leerlingen. Je werkt actief aan je eigen lesideeën en vertaalt deze naar concrete onderdelen van een curriculum. Na afloop ga je naar huis met concrete ideeën, praktische tools en formats om jouw curriculum zelfstandig verder vorm te geven.

•Ondersteuning op maat op school (voor een sectie, afdeling of de hele school)

Wil je binnen je eigen school met je vaksectie, een afdeling of alle docenten praktisch en verantwoord aan de slag met het verrijken/ontwerpen of op elkaar afstemmen van het curriculum, dan kan VO-content jullie daarbij op maat begeleiden. Na een uitgebreide intake waarin jullie eisen/wensen centraal staan, wordt een programma op maat samengesteld, variërend van één workshop tot een traject waarbij docenten langer worden begeleid.

CONTENT

advies, training, leermateriaal

KENNISGIDS

CURRICULAIR LEIDERSCHAP

HEB JE VRAGEN

Wil je meer weten over onderwijskundige thema's? Heb je ondersteuning nodig bij het implementeren van een verandertraject? Wil je werken aan een positief leerklimaat? Of heb je belangstelling voor trainingen voor de studiedag van jouw school? Neem contact met ons op over de mogelijkheden of maak direct een afspraak met onze Specialist Professionalisering. We helpen je graag.

CONTACT

Wij zijn op werkdagen telefonisch bereikbaar op 030 – 232 48 22

Mailen kan ook via Info@vo-content.nl

www.vo-content.nl